

CĂPITANUL-COMANDOR ANTON FOCA „UN FOARTE BUN COMANDANT DE NAVĂ ÎN RĂZBOI”

*Colonel (r) dr. Gabriel-George PĂTRAȘCU**

Accesând site-ul Forțelor Navale Române, am putut să constat că în acest an, când s-au împlinit opt decenii de la cea mai amplă operațiune executată de Marina Regală Română în timpul celui de-al Doilea Război Mondial în Marea Neagră, evacuarea trupelor germano-române din Crimeea, cunoscută și sub denumirea de „Operațiunea 60000”, referirile la aceasta sunt aproape inexistente. Excepție a făcut Muzeul Național al Marinei Române care a postat la rubrica „evenimente” un istoric al evacuării, dar cu un conținut modest¹. Unii, ar putea să susțină că despre această operațiune s-a discutat mai mult la momentul când a fost declanșat „Anul contraamiralului Horia Macellariu”, cel care a condus alături de viceamiralul german Helmuth Brinkmann operațiunea „dar din punctul de comandă instalat în Hotelul Carlton” din Constanța. Alții însă au fost la bordul navelor și la comanda lor unde au luptat cu bravură împotriva aviației, submarinelor și a artileriei sovietice în lunile aprilie – mai ale anului 1944, salvând viețile a mii de militari români și germani. Despre unul dintre aceștia vom scrie în continuare.

FOCA ANTON

„Un foarte bun comandant de navă în război”. Cu aceste cuvinte încheia aprecierea de serviciu pe care contraamiralul Horia Macellariu, comandantul Forței Maritime, i-a făcut-o în urmă cu opt decenii căpitanului-comandor Anton Foca, comandantul puitorului de mine N.M.S. „Amiral Murgescu”. „De acord. S-a relevat în timp de război ca un foarte bun ofițer”, aprecia și Ministrul Subsecretar de Stat pentru Marină, viceamiralul Ioan Georgescu².

*Foto. Locotenentul Foca Anton.
Sursa: Depozitul central de arhivă.*

* Târgușor-Constanța.

¹<https://muzeulmarinei.ro/s-a-intamplat-astazi-in-istoria-marinei-militare-a-romaniei/13> mai 2024 (accesat în data de 7 iunie 2024).

²Depozitul Central de Arhivă, Fond Direcția Cadre și Învățământ, crt. 5981, *Memoriul original comandorul Foca Anton*, f. 119.

Referitor la persoană căpitanului-comandor Anton Foca se poate spune că s-a scris prea puțin și destul de târziu. În anul 2017 în ziarul „Ziua de Constanța”³ a fost publicat un articol referitor la acest ofițer din Marina Regală Română. În articol este prezentată biografia sa, care a fost publicată și în volumul *Cavalerii Mării Negre. Ofițeri de marină distinși cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul”*⁴. Numele acestui ofițer de marină nu se află trecut pe bordajul vreunei nave sau preluat de o unitate a marinei militare române. Printre numeroșii amirali pe care marina română i-a avut pe timp de pace, dar la război au rămas la cheu, și ale căror nume le poartă în zilele noastre, nave sau unități militare, el, căpitanul-comandor Anton Focanu se regăsește, deoarece nu a ieșit în evidență în timp de pace. Calificativele obținute de-a lungul carierei sale, două de „mediocru”, douăzeci de „bun” și patru de „foarte bun” și cele 64 de zile de arest, nu ar spune prea multe în favoarea lui pe timp de pace, dincontră. Dar a excelat în timp de război.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, aflat inițial la comanda canonierei N.M.S. „Stihi”, ulterior, a puitorului de mine N.M.S. „Amiral Murgescu”, Foca a fost un destoinic comandant de navă. Sub comanda lui, la 12 mai 1944, puitorul de mine N.M.S. „Amiral Murgescu” a efectuat ultimul transport având la bord 1000 de militari evacuați din Crimeea. Puitorul de mine, o navă cu misiuni mai mult defensive decât ofensive specifice mai ales celor 4 distrugătoare, s-a aflat în ariergarda „Operațiuni 60000”. Pentru modul cum a îndeplinit misiunile încredințate, pavilionul navei a fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României” iar căpitanul-comandor Anton Foca a fost decorat cu Ordinul Militar de Război „Mihai Viteazul” clasa a III-a. „*MIHAI I, Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României, La toți de față și viitori sănătate: Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la Departamentul de Război cu Nr. 14.134 din 3 Octomvrie 1944, Am decretat și decretăm: Art. I. Conferim Ordinul Militar „Mihai Viteazul” clasa III-a ofițerilor superiori și inferiori, pentru fapte de arme excepționale săvârșite pe câmpul de luptă, astfel după cum urmează: Locotenentului comandor Foca P. Anton. Art. II. Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Războiului este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a prezentului decret. Dat în București la 3 Octomvrie 1944. Nr. 1.768. MIHAI I. Ministrul de război General de*

³Marian Moșneagu, *Fatalistul comandor Anton Foca. CFR-ist voluntar, patru neveste, combatant admirabil*, în ziarul „Ziua de Constanța” din 6 decembrie 2017.

⁴Marian Moșneagu, *Cavalerii Mării Negre. Ofițeri de marină distinși cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul”*, București, Editura Militară, 2019, pp. 207-241.

Corp de Armată Racovitză [Racoviță – n.n] Mihail” (sic)⁵. Pe baza memoriului personal voi prezenta cariera acestui brav ofițer de marină, uitat pe nedrept în siajul istoriei marinei militare române.

Născut la 17 ianuarie 1900, în localitatea Văculești județul Dorohoi, fiul lui Nicolae și al lui Maria, va urma cursurile Liceului militar „General de Divizie G.V. Makarovitsch” de la Iași, pe care îl va absolvi în anul 1918. În baza Ordinului nr. 4163 al Ministerului de Război din 21 noiembrie 1918, a fost înscris ca elev bursier Școala de Artilerie, Geniu și Marină secția marină.

Foto. Clădirea Liceului Militar „General de Divizie G.V. Makarovitsch”. Sursa Internet.

La 1 iulie 1920 a fost avansat la gradul de sublocotenent fiind repartizat la Divizia de Dunăre, unde a fost îmbarcat la bordul monitorului fluvial cuirasat „Mihail Kogălniceanu”⁶. Aprecierea pentru anul 1920 nu va fi în favoarea lui, fiind pedepsit de comandantul navei deoarece a „ridiculizat” un superior, iar comandantul Diviziei de Dunăre a notat în aprecieres de serviciu: „fiind tânăr se va îndrepta”⁷.

Anul 1921 îl va găsi pe sublocotenentul Foca încadrat la Baza Navală Fluvială. Pentru modul cum a instruit recruții din seriile I și II, comandantul bazei a făcut aprecierea „că se va forma cu timpul și va deveni un bun ofițer”⁸. La Grupul Șlepurilor Armate unde a fost mutat, aprecierea șefului nemijlocit a fost aceea „că are nevoie de școală și practică pentru completarea cunoștințelor marinărești”⁹. În anul 1922 a urmat cursurile Școlii de Aplicație a Marinei pe care le va absolvi cu media 6,9, clasificându-se al optulea din cei paisprezece elevi ofițeri. Directorul de studii al școlii a notat în aprecierea că „va deveni un bun ofițer de bord dacă

⁵Biblioteca Națională a României, Colecția „Monitorul Oficial” al României, Partea I, nr. 242 din 19 octombrie 1944, pp. 2-3.

⁶Depozitul central de Arhivă, Fond Direcția Cadre și Învățământ, crt. 5981, *Memoriul original comandorul Foca Anton*, f. 3.

⁷*Ibidem*, f. 8.

⁸*Ibidem*, f. 9.

⁹*Ibidem*, 10.

îi va da ocazia ca prin practică să își fixeze bine cunoștințele teoretice obținute în școală”¹⁰. A doua ambarcare, cea din anul 1923 a fost la bordul canonierei „Căpitan Dumitrescu” unde a îndeplinit succesiv funcția de secund al navei cât și pe cea de ofițer cu artileria și dragajul. Contraamiralul Niculescu a consemnat că „merită a înainta”¹¹. Mutat la bordul torpilorului „Viforul” în cursul anului 1924 unde aprecierea șefului nemijlocit a fost că

„a avut momente de impulsivitate când a acționat nechibzuit”¹².

Foto.Torpilorul „Viforul”.Sursa:
Internet.

În anul 1925 îl vom găsi ca secund la bordul canonierei „Locotenent-comandor Stihî”. Comandantul navei a consemnat: „ambarcarea ca secund al naveii-a fost de folos pentru a se forma și în această funcțiune, arătând pentru aceasta destulă bunăvoință”¹³.

Notarea pentru anul 1926 nu a fost una favorabilă ofițerului. A fost apreciat că se sustrăgea de la serviciu și lipsea de la bord fără să aibe aprobare. Calificativul – bun ofițer¹⁴. Între anii 1927 – 1930 își va desfășura activitatea la Apărarea Fixă Maritimă. Și aici, șefii ierahici, în aprecierile de serviciu au consemnat că l-au pedepsit. Comandantul Diviziei de Mare contraamiralul Vasile Pantazzi l-a caracterizatca „fiind un ofițer nepregătit, care și-a însușit banii din casa corpului, a distrus bunuri ale statului și nu s-a îngrijit să asigure oamenilor drepturile cuvenite. Nu era format și nu avea pregătirea necesară pentru gradul superior”. A fost pedepsit cu cinci zile de arest pentru neglijență în serviciu. Inspectorul general al marinei viceamiralul Scodrea a făcut ofițerului o altă apreciere: „nu împărtășesc aprecierile comandantului Diviziei. Cu ocazia inspecțiilor am constatat că ofițerul s-a ocupat îndeaproape, atât de instrucția trupei cât și de întreținerea materialului cu rezultate foarte bune. Merită înaintat la

¹⁰Ibidem, f. 12.

¹¹Ibidem, f. 13.

¹²Ibidem, f. 14.

¹³Ibidem, f. 15.

¹⁴Ibidem, f. 16.

vechime”¹⁵. La 20 aprilie 1930, va fi mutat la Corpul navelor grănicerești unde a fost imbarcat succesiv la bordul canonierelor „Oltul” și „Bistrița”, unde șefii ierahici au fost mulțumiți de activitate sa¹⁶. Pentru curajul și devotamentul dovedit cu prilejul localizării incendiului la pavilionul regal din Constanța, în baza Înaltului Decret nr. 907 din 28 martie 1927 a fost decorat cu Medalia „Bărbăție și Credință” clasa I.

Foto. Medalia „Bărbăție și Credință”, clasa I. Sursa: Internet.

Patru ani mai târziu, în baza Înaltului Decret nr. 1411 din 26 aprilie 1931, a fost decorat cu Ordinul „Steaua României” în grad de Cavaler¹⁷.

Între anii 1931 – 1943, a fost ambarcat, debarcat și mutat succesiv, atât la bordul unor nave din cadrul Diviziei de Marecât și în cadrul unor structuri din Comandamentul Marinei/Subsecretariatul de Stat al Marinei: secund pe distrugătorul „Regele Ferdinand” (21 octombrie 1931 – 16 mai 1933); comandant al canonierei N.M.S „Locotenent-comandor Stihî” (16 mai – 20 octombrie 1933).

Pe timpul cât a fost la comanda acelei nave a fost pedepsit de către comandantul marinei de două ori în același an: prima dată cu 5 zile de arest sever „pentru că nu s-a grăbit să vină la bord spre a executa un ordin primit” și a doua oară cu 10 zile de arest sever „a invitat la bord și a ieșit în larg cu persoane neadmise în societatea corpului ofițerilor”¹⁸.

Alte ambarcări, debarcări și mutări vor fi la: bordul distrugătorul N.M.S. „Regina Maria” (20 octombrie- 18 decembrie 1933); distrugătorul N.M.S. „Mărășești” (18 decembrie 1933 – 20 iunie 1934); Baza Navală Maritimă – comandant de companie (20 iunie – 28 noiembrie 1934); comandant al torpilorului N.M.S. „Sborul” (28 noiembrie 1934 – 18 mai 1935).

¹⁵*Ibidem*, f. 20.

¹⁶*Ibidem*, ff. 21-22.

¹⁷*Ibidem*, f. 1.

¹⁸*Ibidem*, f. 24.

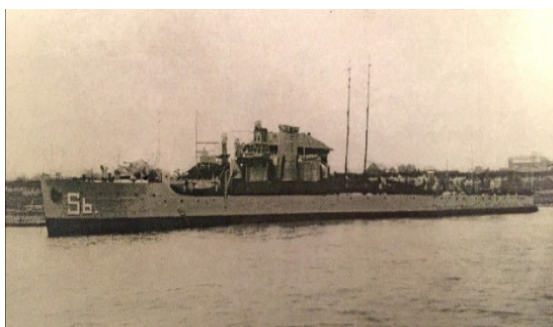

Foto. Torpilorul N.M.S. „Sborul”.

Sursa: Internet.

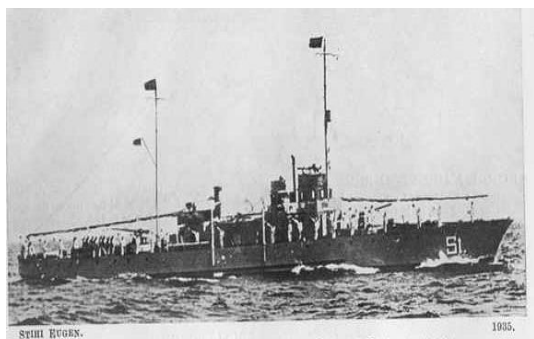

Foto. Canoniera N.M.S. „Stihi”.

Sursa: Internet.

Între 18 mai 1935 și 10 aprilie 1936 se va afla din nou la Baza Navală Maritimă, iar de la 10 aprilie 1936 va fi mutat la Depozitele Marinei¹⁹. O altă funcție pe care o va îndeplini va fi aceea de șef de Secție Materiale pentru Marină din cadrul Direcției Asigurare cu Materiale Tehnice (1 noiembrie 1937 – 1 martie 1938). După lungi amânări, va reuși să urmeze cursul de informații pentru ofițeri superiori (1 septembrie 1938 – 10 iunie 1939). Timp de aproximativ un an, va fi încadrat pe funcția de Șef al Secției a I-a din Comandamentul Marinei (10 iunie 1939 – 1 iunie 1940). De la 1 iunie 1940 până la 13 iunie 1943 a îndeplinit funcția de șef Birou Mobilizare Industrială din Subsecretariatului de Stat al Marinei²⁰.

¹⁹ *Ibidem*, f. 3.

²⁰ *Ibidem*, f. 6.

Foto. Puitorul de mine N.M.S. „Amiral Murgescu”. Sursa: Internet.

Având gradul de locotenent-comandor, la 14 iunie 1943 a primit din nou comanda canonierei N.M.S. „Stihi”, pe care o va comanda până la 12 septembrie același an²¹.

Comandantul Forței Navale Maritime, comandor Horia Macellariu a consemnat în aprecierea de serviciu pentru perioada 13 iunie – 31 august 1943, următoarele: *„Sănătos și rezistent suportă greutățile războiului. Se prezintă bine în fața trupei. Bune aptitudini fizice. Energic și prevăzător a dovedit bune aptitudini militare. Inteligent și capabil a stăruit în a-și perfecționa materialul de care se servește în război. Când a venit pe front s-a scuturat de influența interiorului unde a stat permanent și a dovedit curaj și spirit de sacrificiu. Lt.Comandor Foca Anton a luat comanda canonierei „Lt.cdr. Stihi” și a Secției de canoniere executând de la 13 iunie 1943 până la 31 august 1943, 25 de operațiuni de război în Marea Neagră între Constanța – Sulina – Odessa și Sevastopol și anume 19 misiuni de escortă de convoi, 6 deplasări și o formațiune de dragare. La această din urmă misiune a tăiat 3 mine și 3 gemanduri de protecție din barajul propriu. Din aceste misiuni în 15 a fost comandant, parcurgând 4200 mile marine în 472 ore în ape supravegheate și atacate de aviația și submarinele inamice. În ziua de 15 august 1943 a atacat puternic un submarin inamic la C. Fontane pentru care s-a cerut omologarea. A avut sub comanda sa în misiuni alte 16 nave de război române, 23 nave de război germane și 8 croate escortând 4 vase de transport române .. (indiscifrabil în text) germane, 6 bulgare și 5 ungare. Nu a avut nici-o pierdere ducând la bun sfârșit însărcinările de război încredințate. Pentru aducerea epavei „Orel” de la Odesa la Constanța l-am lăudat Forțelor Maritime.La 13 septembrie 1943 își va îndeplini stagiul cerut de participare pe front. F. Bun ofițer care merită a înainta la alegere. (sic)²².*

²¹*Ibidem.*

²²*Ibidem*, f. 40.

La 12 septembrie 1943 a fost numit la comanda puiorului de mine N.M.S. „Amiral Murgescu”.

*Foto. Locotenent-comandor Anton Foca.
Sursa: Marina Română în Al II-lea Mondial, Vol II.*

La 31 octombrie 1943, comandantul Forțelor Maritime nota în apreciere: „Același foarte bune aprecieri asupra Lt.cdr. A. Foca ca și în trecut pentru felul cum s-a comportat ca comandant de navă și de convoi în război, cât și pentru însușirile sale. În calitate de comandant al Secției de Canoniere a mai executat o misiune de la Odesa la Constanța, iar de la 13 septembrie 1943 fiind mutat ca Comandant al N.M.S. Am. Murgescu a efectuat 1 misiune de minare în ape îndepărtate, 4 misiuni de escortă de convoaie și o deplasare de forțe Constanța – Sulina – Sevastopol, fiind atacat în ziua de 21 septembrie a.c. de 9 avioane inamice cu 3 torpile și 9 bombe fără efect, grație reacțiunii sale A.A. Toate misiunile le-a dus la bun sfârșit cu toată împotrivirea inamicului. **Este un foarte bun ofițer în război** și regret că nu are 6 luni de campanie pentru a-i face raport special. Mențin propunere de înaintare la alegere” (sic)²³.

Un an mai târziu, la 31 octombrie 1944, comandantul Forței Navale contraamiralul Horia Macellariu scria în fișa de apreciere a ofițerului: „Aceleași bune aprecieri asupra Cpt. Comandor Anton Foca – avansat în acest grad la 22 iunie 1944 – ca și în trecut pentru felul cum s-a comportat ca Comandant al N.M.S. Am. Murgescu și de convoi în război, cât și pentru însușirile sale. A executat alte 36 misiuni de escortă și 6 misiuni de minare din care 2 în apele inamicului și 4 în apele proprii. A luat parte la operațiunea de aprovizionare și evacuare ale Odesei și capului de pod Sevastopol. La 15 aprilie 1944 convoiul „Oituz” escortat de nava N.M.S. Murgescu și 2 Rb germane este atacat de 36 bombardiere în picaj.

²³ Ibidem, f. 41.

*Reacțiunea escortei doboară 2 aparate inamice și respinge atacul fără pierderi. La 12 Mai 1944 atacat de nenumărate ori de aviație și artileria de coastă inamică, reușește să evacueze cu nava proprie 1000 de ostași fără nici o pierdere. În atacul asupra portului Constanța de către aviația sovietică între 20-22 August 1944, prin focul artileriei sale A.A. doboară 5 avioane inamice. În toate însărcinările avute nu a pierdut nici o navă. Pentru faptele sale de arme în război a fost distins cu ordinul militar „Mihai Viteazul” cl. III-a. **Este un foarte bun Comandant de navă în război**” (sic)²⁴.*

O ultimă misiune la comanda puitorului de mine va fi executată de către căpitanul comandor Anton Foca în dimineața zilei de 2 septembrie 1944. Conform ordinelor primite, nava a avut sarcina de a conduce în Portul Constanța o flotilă de dragoare sovietice.

La ora 05.05. N.M.S. „Amiral Murgescu” a făcut joncțiunea cu navele sovietice. Pe timpul marșului către port, dragorul sovietic T – 410, care avea la bord un detașament de infanterie marină, a fost lovit de o torpilă lansată de un submarin german. În urma exploziei, nava s-a scufundat, iar din cei 300 de militari aflați la bord doar 36 au fost salvați. După ajungerea navelor în Portul Constanța, comandamentul sovietic a dus învinuire grele la adresa navei „Murgescu” și a marinei române în general²⁵.

La 5 septembrie 1944, căpitanul comandor Foca Anton a fost numit pe funcția de comandant militar la Direcția Generală a Porturilor și Căilor de Comunicații de Apă și la Direcția Hidraulică Giurgiu. În aprecierea pentru perioada 1 septembrie 1944 – 16 aprilie 1945 este consemnat: *„Terminându-și stagiul pe front în condiții cu totul ireproșabile așa cum se arată de către domnul comandant al Forțelor Navale Maritime – ofițerul a fost însărcinat a îndeplini funcția de comandant militar la Direcția Generală a Porturilor și Căilor de Comunicații de Apă precum și la Direcția Hidraulică – Giurgiu. Ofițerul a depus în tot acest interval de timp o muncă neobosită, conștiinciozitate remarcabilă desăvârșită, inițiativă și ... (indiscifrabil în text). Ofițer exemplar în executarea tuturor lucrărilor ce-i revin în această calitate. Cu deosebire el s-a ocupat foarte îndeaproape cu: - paza, controlul și siguranța S.H. Giurgiu; - reducerea și împiedicarea actelor de sabotaj; - evidența prezenței oamenilor, numărul celor lipsă ilegal și darea în judecată a infractorilor; - pichetele de incendii și alarmă ținute în evidență și gata de intervenție; - controlul oamenilor la vase și șantier pentru a asigura buna ordine și funcționare. În toată această activitate ofițerul a dat*

²⁴*Ibidem*, f. 42.

²⁵Nicolae Koslinski, Raimond Stănescu, *Marina Română în Al II-lea Război Mondial*, Vol. II, București, Editura Modelism Internațional, 1998, pp.209-211.

continuu dovada superioarelor sale însușiri de distins și energic ofițer de marină. Caracterizarea generală: Foarte bun ofițer superior de marină”²⁶.

Până la încheierea carierei sale de ofițer de marină a mai îndeplinit funcțiile de: comandant al Batalionului Geniu Marină (21 aprilie – 20 octombrie 1945), președinte al Comisiei de Control în cadrul Direcției Construcției Navale (20 octombrie 1945 – 22 iunie 1946). În baza Înaltului Decret nr. 2265 din 22 iunie 1946, a fost trecut în disponibilitate dar și în uitare.

COMMANDER ANTON FOCA
"A VERY GOOD SHIP COMMANDER AT WAR"

-abstract-

Key Words: appreciation; gun boat; torpedo boat; decoration; punishment; commander; evacuation; mine laying ship.

Captain Commander Anton Foca was one of the bravest officers of the Royal Romanina Navy during the Word War in the Black Sea. Between the years 1943-1944 he suceesiveely commanded the gun boat N.M.S. Stihî and the N.M.S. Admiral Murgescu. In command of the seships, he participated in combat actions such as: convoy escort, anti-submarine combat, anti-aircraft combat, mine launching. For the way he commanded the ship Admiral Murgescu during Operation 60000, in the spring of 1944, he was decorated with the military Order of War Mihai Viteazul 3rd class. Nowadays, the personality of this, „very good commander in war” has been forgoteen.

²⁶Depozitul Central de Arhivă, Fond Direcția Cadre și Învățământ, crt. 5981, *Memoriul original comandorul Foca Anton*, f.43.